

Uitgangspunt

De Nationale Canon (<http://entoen.nu/>) bestaat uit 50 vensters en 14 'rode draden' die de dwarsverbanden tussen de verschillende vensters moeten laten zien. Een venster is een 'belangrijk persoon, creatie of gebeurtenis' die als het ware symbool staat voor een aspect van de vaderlandse geschiedenis. Via zo'n venster kom je op een verhalende inleiding met uitleg en achtergrondinformatie over het desbetreffende venster. De 'vertakkingen' geven aan wat je er als docent of leerkracht mee kunt doen in de les.

Leraren die altijd al veel aandacht besteedden aan de Nederlandse cultuurgeschiedenis zullen in de canon niet veel nieuws aantreffen; de vensters zijn niet meer en niet minder dan een manier om het verhaal van de geschiedenis te ordenen en vorm te geven. Maar nu het onderwijs dan toch min of meer verplicht wordt om de canon te behandelen, zullen veel leraren zich wellicht afvragen hoe zij (sommige van) die vensters op een zinvolle en leuke manier in de les kunnen behandelen.

ving van de leerlingen. Er zijn projecten voor zowel het basis- als het voortgezet onderwijs.

Venster: De Romeinse Limes

In het project Langs de Limes voor groep 6 van het basisonderwijs onderzoeken de leerlingen hoe de Romeinen leefden, wat zij hier (in Utrecht dus) kwamen doen en hoe we dat eigenlijk weten. Het project is vakoverstijgend voor de leergebieden geschiedenis, aardrijkskunde, taal, handvaardigheid en tekenen. Voor de brugklassen van het voortgezet onderwijs wordt een project ontwikkeld in samenwerking met externe partners, op basis van nieuw wetenschappelijk onderzoek over de limes. Dit project zal vooral de forten tot onderwerp hebben, hun ligging in het landschap, en het contact met de lokale bevolking.

Voor de vierde en vijfde klassen van havo en vwo is er de Praktische Opdracht (Plan je Eigen Ruimte) Limes, waarin de leerlingen een digitaal gestuurd onderzoek doen naar ruimtelijke-ordeningsvragen met betrekking tot (de inpassing van) de limes in het landschap.

Venster: Buitenhuizen zeventiende en achttiende eeuw

In opdracht van en in samenwerking met het Museum Maarsseveen heeft Landschap Erfgoed Utrecht een project ontwikkeld

getiteld Buitenplaatsen aan de Vecht. Het is bestemd voor leerlingen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs. In dit project leren de leerlingen over de rijkdom van de buitenplaatsbezitters, het bestuur in Maarsseveen en de sociale structuren en de cultuur in de achttiende eeuw. Ook dit project is vakoverstijgend.

Hoe zit het nu met de canon in het geschiedenisonderwijs? In 2007 heeft de commissie Van Oostrom op verzoek van het ministerie van OCW een culturele en historische canon gepresenteerd die in de eerste plaats bedoeld was voor het onderwijs. In 2008 wilde minister Plasterk de canon verplicht stellen maar de Raad van State maakte hier bezwaar tegen vanwege de vrijheid van onderwijs. Het kabinet besloot daarna de canon niet verplicht te stellen, maar aan te bieden als 'inspiratiebron'. Hiertegen kwam vervolgens de Kamer in het geweer: de typering 'inspiratiebron' werd te vrijblijvend geacht, de canon moest steviger in het onderwijs verankerd worden. Minister Plasterk zegde daarna toe een nieuwe formulering aan te nemen, zodat de canon nu 'uitgangspunt ter illustratie' is. Deze formulering zal naar verwachting begin 2010 rechtsgeldig zijn. In de toelichting op de kerndoelen moet bovendien worden opgenomen dat de canon van Nederland op alle scholen 'aan de orde behoort te komen'.

Lokale toepassingen Landschap Erfgoed Utrecht heeft verschillende erfgoededucatieprojecten die rechtstreeks aansluiten op een aantal vensters. Het grote voordeel van deze projecten is dat deze de canon letterlijk dichterbij de leerlingen brengen, aangezien ze werken met lokale voorbeelden uit de directe omge-

ter illustratie

1 Presentatie op De Breul in Zeist als afsluiting van het project De Tweede Wereldoorlog Dichterbij, 2 Tekening behorend bij het project Herinneringen aan Kamp Amersfoort, 3 Leerlingen bij industrieel monument tijdens het uitvoeren van het project Schoffels en Schoorstenen, 4 'Ansichtkaart' behorende bij het project Langs de Limes, 5 Folder van het Limes-project voor de brugklas, 6 Sofa van beton en brons in Houten, die herinnert aan het luxe leven in de Romeinse villa's. Foto bij PO Limes. 7 Het Russische ereveld in Amersfoort, foto bij de Praktische Opdracht over Kamp Amersfoort, 8 Ansichtkaart uit 1902, behorend bij het de Praktische Opdracht Eemland 1870-1920. Particuliere collectie dhr. Kleinhoven. (Particuliere collectie dhr. Kleinhoven). *Wilt u meer weten over de genoemde projecten? Kijk dan op <http://onderwijs.landschaperfgoedutrecht.nl/>*

Venster: De eerste spoorlijn

Voor de hoogste groep in het basisonderwijs is er Schoffels en Schoorstenen; een project over de industrialisatie in Utrecht. De leerlingen bestuderen historische kaarten en beeld- en archiefmateriaal en natuurlijk ook industrieel erfgoed

in de eigen omgeving. Ook in het project over de industrialisatie van Veenendaal (in voorbereiding: Zeist en Woerden), voor de tweede klassen havo en vwo, bestuderen leerlingen zowel schriftelijke bronnen als voorwerpen en monumenten in hun eigen omgeving. Dit project heeft verschillende thema's, waaronder fabrieken, kinderarbeid, vervoer en sociale onrust. Voor 4 en 5 havo/vwo zijn er twee praktische opdrachten die geheel digitaal worden aangeboden via de website van Landschap Erfgoed Utrecht. Alle bronnen zijn hierop te vinden. De ene gaat over de gevolgen van de industrialisatie voor de bewoners van Jutphaas, de andere, getiteld Eemland 1870-1920, is bedoeld voor leerlingen in Amersfoort, Soest, Eemnes, Baarn en Bunschoten-Spakenburg.

Venster: De Tweede Wereldoorlog

De provincie Utrecht telt een groot aantal monumenten en andere gedenkplekken, waarvan het tot Nationaal Monument omgevormde (voormalig) Kamp Amersfoort het belangrijkste is. Voor het basisonderwijs is er Herinneringen aan Kamp Amersfoort, een gevarieerd project waarbij behalve geschiedenis ook de leergebieden vredeseducatie en de kunstdisciplines beeldend en taal aan bod komen. De eerste drie klassen van vmbo, havo en vwo kunnen aan de slag met Kamp Amersfoort in 10 thema's, waarbij de leerlingen werken met een interactieve website over het kamp, waarop een zeer groot aantal (audiovisuele) bronnen te vinden is. Bij beide projecten hoort ook een bezoek aan het kamp. In het project De Tweede Wereldoorlog dichterbij doen de leerlingen van 3 havo/vwo onderzoek naar de sporen die de Tweede Wereldoorlog in hun eigen omgeving heeft achtergelaten. Aan de hand van thema's als evacuatie, jodenvervolgving of verzet bestuderen ze bronnen in het archief en/of het museum, ze bezoeken een oorlogsmonument of nemen interviews af. Voor klas 4 en 5 is er een praktische opdracht met digitale bronnen over Kamp Amersfoort.